

Dariusz Sieczkowski

Podstawowe przysłowia w języku słoweńskim

400 najpopularniejszych słoweńskich przysłów
publikacja darmowa (CC-BY-ND)
wydanie pierwsze
Oświęcim 2020

Najważniejsze słoweńskie przysłowia wraz z polskimi odpowiednikami. Nie uwzględniłem słoweńskich przysłów, do których nie udało mi się dopasować polskich odpowiedników choćby o przybliżonym znaczeniu - kursywą natomiast oznaczyłem właśnie przybliżone znaczenia w języku polskim. Przysłowia pochodzą z różnych słoweńskich stron internetowych. Jest to praca amatorska, stworzona bez dostępu do literatury specjalistycznej; nie mogę więc zagwarantować poprawności wszystkich tłumaczeń. Jako pasjonat nie mam możliwości, aby stworzyć słownik z prawdziwego zdarzenia.

A

Ako hočeš spoznati človeka, daj mu oblast. - Jeśli chcesz poznać prawdziwy charakter człowieka, daj mu władzę.

Ako živiš med volkovi, zavijal boš tudi ti po volčje. - Jeśli wejdiesz między wrony, musisz krakać tak jak one.

B

Beseda lahko močnejše udari kot pest. - Cios wymierzony językiem, jest silniejszy niż cios wymierzony lancy.

Bežeče podgane naznanjajo potop ladje. - Szczury pierwsze uciekają z tonącego okrętu.

Bodi vragu dober, s peklom ti poplača. - Niewdzięczność jest zapłatą świata.

Bogati živijo, kakor hočejo, siromašni, kakor morejo. - Panowie jak chcą, ubodzy jak mogą.

Boj se tega, ki rad prisega. - Kto wiele przysięga, wiele kłamie.

Boječ fant ni še nikoli pri lepi puncji spal. - Szczęście sprzyja odważnym.

Bolezen pridirja na konju in odide peš. - Bieda konno przyjeżdża, a pieszo odchodzi.

Bolje črn kos kruha, kakor prazna torba. - Lepszy rydz niż nic.

Bolje grozen konec kot groza brez konca. - Lepszy straszny koniec niż strach bez końca.

Bolje je enkrat videti kot tisočkrat slišati. - Lepiej raz zobaczyć, niż sto/tysiąc razy słyszeć.

Bolje je preprečiti kot zdraviti. - Lepiej zapobiegać niż leczyć.

Bolje je s pametnim jokati, kakor z bedakom peti. - Lepiej z mądrym zgubić, niż z głupim znaleźć.

Bolje pozno kot nikoli. - Lepiej późno niż wcale.

Bolje prej kot pozneje. - Lepiej wcześniej niż później.

Bolje slabo sedeti kot dobro stati. - Lepiej źle siedzieć, niż dobrze stać.

Boljši je vrabec v roki kakor golob na strehi. - Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu.

Bolnik upa dokler diha. - *Nadzieja umiera ostatnia.*

Božja pota so skrivnostna. - Niezbadane są wyroki boskie.

Božji mlini meljejo počasi, pa gotovo. - Boże młyny mielą powoli, ale sprawiedliwie.

Brada dorastla, pamet nedozorela. - Broda nie czyni mądrym.

Brez dela ni jela. - Kto nie pracuje, ten/niech nie je.

Brez setve ni žetve. - Kto chce zbierać plony, musi siać.

Č

Čas je denar. - Czas to pieniądz.

Čas je najboljši zdravnik. - Czas goi rany.

Čas zaceli vse rane. - Czas goi rany.

Čast komur čast. - Komu cześć, temu chwała.

Če bi molčal, bi moder ostal. - Milczenie głupiego uda za mądrego.

Če človek nima skrbi, si jih sam naprti. - *Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie prosię.*

Če dva delata isto, ni isto. - Kiedy dwaj robią to samo, to nie jest to samo.

Če hočeš prijatelja izgubiti, mu moraš denar posoditi. - Pożycz pieniądze, a stracisz przyjaciela.

Če imajo otroci in norci denar, imajo kramarji sejem. - *Gdy przyjadą na targ głupcy, cieszą się kupcy.*

Če je mati spaka, rada je hči tudi taka. - Jaka matka, taka córka.

Če kdo noče delati, naj tudi ne je. - Kto nie pracuje, niech nie je.

Če krava veliko veča, ima malo mleka. - Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje.

Če mu prst ponudiš, pa roko z(a)grabi. - Daj palec, a weźmie (całą) rękę.

Če ne pride gora k Mohamedu, mora Mohamed h gori. - Nie przyszła góra do Mahometa, przyszedł Mahomet do góry.

Če ne teče, pa kaplja. - 1) *Lepszy rydz niż nic.*

2) *Jak się nie ma, co się lubi, to się lubi, co się ma.*

Če ni, tudi ujma ne vzame. - Z próżnego i Salomon nie należy.

Če se kamen premika, se ne obrase z mahom. - Toczący się kamień nie porasta mchem.

Če si ležal v mladosti na rožah, boš ležal v starosti na trnju. - *Młodość leniwa, starość płacziwa.*

Če slepec slepca vodi, padeta oba v jamo. - Jeśli ślepy ślepego prowadzi, obaj w dół wpadną.

Če udariš po mizi, se stresejo škarje. - Uderz w stół, a nożyce się odezwią.

Česar lvče se navadi, Ivanec se ne odvadi. - Czego Jaś się nie nauczył, tego Jan nie będzie umiał.

Česar oko ne vidi, tega si srce ne želi. - Czego oczy nie widzą, tego sercu nie żal.

Česar polno je srce, o tem usta rada govore. - Co na sercu, to na języku.

Čigar kruh jem, tega pesmi pojem. - Czyj chleb jesz, tego pieśń śpiewaj.

Čim več človek ima, več hoče. - Apetyt rośnie w miarę jedzenia.

Čista vest je najboljšo vzglavje. - Czyste sumienie jest najlepszą poduszką.

Čisti računi, dobri prijatelji. - Kochajmy się jak bracia, liczymy się jak Żydzi.

Človek brez denarja je lok brez tetive. - Człowiek bez pieniędzy jest jak wilk bez zębów.

Človek človeku volk. - Człowiek człowiekowi wilkiem.

Človek, ki ne dela napak, običajno nič ne dela. - Ten się nie myli, kto nic nie robi.

Človek ne živi samo od kruha. - Nie samym chlebem człowiek żyje.

Človek obrača, bog obrne. - Człowiek strzela, Bóg kule nosi.

Človek s človekom se spravi, gora z goro nikdar. - Góra z górą się nie zejdzie, ale człowiek z człowiekiem zawsze.

Človek se uči, dokler živi. - Człowiek uczy się przez całe życie.

Človek skušen več ve kot učen. - Doświadczenie jest najlepszym nauczycielem.

D

Dajati je lepše kot jemati. - Lepiej dawać, niż brać.

Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in bogu, kar je božjega. - Cesarzowi, co cesarskie, Bogu, co boskie.

Daleč od oči, daleč od srca. - Czego oczy nie widzą, tego sercu nie żal.

Danes meni, jutri tebi. - Dziś mnie, jutro tobie.

Da se resnica prav spozna, treba je slišati dva zvona. - (dosł.) *Aby poznać prawdę, należy wysłuchać dwóch stron.*

Dejanja so glasnejša od besed. - Czyny mówią głośniej niż słowa.

Deljeno veselje je dvojno veselje. - Radość dzielona z kimś jest podwójną radością.

Delo plemeniti. - Praca uszlachetnia.

Delu se pozna hitrica. - Co nagle, to po diable.

Denar je sveta vladar. - Pieniądz rządzi światem.

Denar kviri ljudi. - Pieniądze psują ludzi.

Denar naj ti bo służabnik, ne vladar. - Pieniądz jest dobrym sługą, ale złym panem.

Denar ne osrečuje. - Pieniądze szczęścia nie dają.

Denar ne smrdi. - Pieniądze nie śmierdzą.

D - dokończenie z poprzedniej strony

Dober sosed je več vreden kot vsa žlahta. - Lepszy sąsiad bliski niż brat daleki.

Dober nasvet je zlata vreden. - Dobra rada lepsza od złota.

Dobro blago samo kupca najde. - Dobry towar sam się sprzedaje.

Dobro blago se samo hvali. - Dobry towar sam się chwali.

Dobrota je sirota. - *Dobro nie popłaca.*

Dokler je drevo mlado, lahko ga upogneš, kamor hočeš. - Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci.

Dolgi lasje - kratka pamet. - Długie włosy, krótki rozum.

Domače perilo naj se doma pere. - Nie pierz swoich brudów publicznie.

Dosti grmenja, malo dežja. - Z dużej chmury mały deszcz.

Do trikrat Bog pomaga. - Do trzech razy sztuka.

Drevo se po sadu spozna. - Drzewo poznaje się po owocach.

Drugi kraji, drugi običaji. - Co kraj, to obyczaj.

Duh je voljan, ali meso je slabo. - Duch ochoczy, ale ciało mdłe.

Dvakrat da, kdor hitro da. - Dwa razy daje, kto prędko daje.

Dvakrat premisli, enkrat stori. - Najpierw pomyśl, potem zrób.

E

Eden dol, drugi gor — je že tako na svetu. - Raz na wozie, raz pod wozem.

En cvet še ne naredi pomladi. - Jedna jaskółka wiosny nie czyni.

Ena garjava ovca vso čredo okuži. - Jedna parszywa owca całe stado zarazi.

Ena lastovka ne naredi pomladi. - Jedna jaskółka wiosny nie czyni.

Eno pokvarjeno jajce pokvari celo peko. - Jedna parszywa owca całe stado zarazi.

Enake sorte ptiči skup letijo. - Ciągnie swój do swego.

Enako se z enakim druží. - Ciągnie swój do swego.

Enkrat je treba začeti. - Kiedyś trzeba zacząć.

Enkrat ni nobenkraj. - Jeden raz się nie liczy.

G

Glava za glavo — najkrajše pravo. - *Oko za oko, ząb za ząb.*

Gliha vkup štriha. - Ciągnie swój do swego.

Govoriti je srebro, molčati pa zlato. - Mowa jest srebrem, milczenie złotem.

Grehi mladosti kaznujejo se v starosti. - Grzechy młodości karze Pan Bóg na stare kości.

H

Hiti počasi. - Spiesz się powoli.

Hudič serje na kup. - Bogatemu diabeł dzieci kołysze.

Hudič v sili še muhe žre. - Dobra psu i mucha, kiedy głodny.

I

Iskra zažge velik ogenj. - Mała iskra wielki pożar wznieci.

Iz osla ne narediš jahalnega konja, pa če ga še tako dresiraš. - Z osła nie zrobisz konia.

Iz te moke ne bo kruha. - Z tej mąki chleba nie będzie.

Izjema potrjuje pravilo. - Wyjątek potwierdza regułę.

Izkušnje so najboljša šola. - Doświadczenie jest najlepszym nauczycielem.

J

Jabolko je zjutraj zlato, opoldne srebrno, zvečer pa svinčeno. - Masło przed obiadem złoto, po obiedzie srebro, po wieczery ołów.

Jabolko ne pade daleč od drevesa. - Niedaleko pada jabłko od jabłoni.

Jeza škoduje lepoti. - Złość piękności szkodzi.

Jutri je še en dan. - Jutro też jest dzień.

K

- Kadar mačke ni doma, miši plešejo.** - Gdy kota nie ma w domu, myszy harczą.
- Kako se v gozd kliče, tako odmeva.** - Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie.
- Kakor dobljeno, tako izgubljeno.** - Łatwo przyszło, łatwo poszło.
- Kakor pri jelu tako pri delu.** - Jaki do jedzenia, taki do roboty.
- Kakor si boš postlal, tako boš spal.** - Jak sobie pościelisz, tak się wyśpisz.
- Kakršen oče, takšen sin.** - Jaki ojciec, taki syn.
- Kakršen pastir, takšna čreda.** - Jaki pasterz, taka i owczarnia.
- Kakršen pozdrav, takšen odzdrav.** - Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie.
- Kakršna mati, takšna hči.** - Jaka matka, taka córka.
- Kakršno življenje, taka smrt.** - Jakie życie, taka śmierć.
- Kamor si hudič sam ne upa, pošlje babo.** - Gdzie diabeł nie może, tam babę pošle.
- Kaplja za kapljo kamen izdolbe.** - Kropla draży skałę.
- Kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri.** - Co możesz zrobić dziś, nie odkładaj na jutro.
- Kar se Janezek nauči, to Janez zna kar.** - Czego Jaś się nie nauczy, tego Jan nie będzie - umiał.
- Kar te ne zlomi, te okrepi.** - Co cię nie zabije, to cię wzmocni.
- Kdo se zadnji smeje, se najslajše smeje.** - Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni.
- Kdor čaka, dočaka.** - Kto czeka, ten się doczeka.
- Kdor dolgo spi, obira kosti.** - *Kości zostają dla tych, którzy przychodzą za późno.*
- Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade.** - Kto pod kim dołki kopie, ten sam w nie wpada.
- Kdor goni dva zajca, nobenega ne ujame.** - Kto dwa zające goni, żadnego nie uchwyci.
- Kdor hitro da, dvakrat da.** - Dwa razy daje, kto prędko daje.
- Kdor hoče preveč vedeti, se hitro postara.** - Ciekawość to pierwszy stopień do piekła.
- Kdor hoče, temu ni nič težko, kdor noče, vse.** - Kto chce, szuka sposobu, kto nie chce - szuka powodu.
- Kdor hoče žeti, mora sejati.** - Kto chce zbierać plony, musi siać.
- Kdor ima moč, ima tudi pravico.** - Kto ma władzę, ten ma rację.
- Kdor išče, najde.** - Kto szuka, ten znajdzie.
- Kdor je brez greha, naj prvi vrže kamen.** - Kto jest bez winy, niech pierwszy rzuci kamieniem.
- Kdor laže, ta krade.** - Kto kłamie, ten kradnie.
- Kdor molči, desetim odgovori.** - Brak odpowiedzi też jest odpowiedzią.
- Kdor molči, se strinja.** - Milczenie oznacza zgodę.
- Kdor ne dela, ne greši.** - Nie popełnia błędów ten, kto nic nie robi.
- Kdor ne pozna preteklosti, nima prihodnosti.** - Kto nie zna przeszłości, nie ma przed sobą przyszłości.
- Kdor nima v glavi, ima v petah.** - Kto nie ma w głowie, ma w nogach.
- Kdor posodi denar prijatelju, ima dvojno škodo; ker je izgubil denar in hkrati prijatelja.** - Pożycz pieniądze, a stracisz przyjaciela.
- Kdor prej pride, prej melje.** - Kto pierwszy, ten lepszy.
- Kdor riskira, profitira.** - Kto nie ryzykuje, zysku nie widzi.
- Kdor se izpričuje, ta se obtożuje.** - Winny się tłumaczy.
- Kdor se med otrobe meša, ga svinje požro.** - Kto się miesza między plewy, tego świnię zjedzą.
- Kdor se smeje v petek, se joče v nedeljo.** - Kto się w piątek śmieje, zapłacze w niedzielę.
- Kdor se z volkovi druží, mora z njimi tuliti.** - Jeśli wejdiesz między wrony, musisz krakać tak jak one.
- Kdor se zadnji smeje, se najslajše smeje.** - Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni.
- Kdor seje veter, bo žel vihar.** - Kto sieje wiatr, zbiera burzę.
- Kdor slabo vest ima, se sam izda.** - Na złodzieju czapka gore.
- Kdor spi, ne greši.** - Kto śpi, ten nie grzeszy.
- Kdor veliko ima, po več zija.** - *Apetyt rośnie w miarę jedzenia.*
- Kdor visoko leta, nizko pade.** - Kto wysoko lata, ten nisko siada/upada.
- Kdor vpraša, ne zaide.** - Kto pyta, nie błądzi.
- Kdor zjutraj dolgo leži, žgance zamudi.** - *Kto późno przychodzi, ten sam sobie szkodzi.*
- Kjer je dim, tam je ogenj.** - 1) W każdej plotce jest ziarenko prawdy.
2) Nie ma dymu bez ognia
- Kjer je volja, je tudi pot.** - a) Gdzie chęć, tam i droga.
b) Chcieć to móc.
- Kjer ni tožnika, ni sodnika.** - Gdzie nie ma adwokata, nie ma też sędziego.
- Kjer nič ni, še cesar ne more vzeti.** - Z próżnego i Salomon nie należy.
- Kjer se prepírata dva, tretji dobiček ima.** - Gdzie dwóch się bije, tam trzeci korzysta.
- Kjer se seka, letijo trske.** - Gdzie drwa rąbią, tam wióry lecą.
- Kjer sta dva petelina na enem dvorišču, je vrišč.** - Dla dwóch kogutów za mało miejsca na jednym gnoju.

K - dokończenie z poprzedniej strony

Klin se s klinom zbija. - *Wybijać klinem klin. (związek frazeologiczny, nie przysłowie).*

Ko ljubezen govori, razum molči. - *W miłości i w gniewie co człek czyni, nie wie.*

Ko potrka revščina na vrat, odide ljubezen skozi okno. - *Gdy nędza wchodzi drzwiami, miłość ucieka oknami.*

Ko se nesreča pomiri, se sreča oglasi. - *Po nieszczęściu godzi się spróbować szczęścia.*

Kogar je kača pičila, se boji zvite vrvi. - *Kto się na gorącym sparzył, ten na zimne dmucha.*

Kolikor glav, toliko pameti. - *Co głowa, to rozum.*

Kolikor jezikov znaš, toliko (mož) veljaš. - *Ile języków znasz, tyle razy jesteś człowiekiem.*

Kolikor ljudi, toliko okusov. - *Ile ludzi, tyle gustów.*

Kolo časa se ne more obrniti nazaj. - *Czasu nie da się cofnąć.*

Kolo sreče se obrača. - *Fortuna kołem się toczy.*

Komur ni mogoče svetovati, mu ni mogoče pomagati. - *Kto nie chce słuchać, musi cierpieć/odczuć.*

Konec dober, vse dobro. - *Wszystko dobre, co się dobrze kończy.*

Konkurenca ne spi. - *Konkurencja nie śpi.*

Kopriva ne pozebe. - *Złego lichy nie bierze.*

Kovačeva kobila je zmeraj bosa. - *Szewc bez butów chodzi.*

Kri ni voda. - *Krew nie woda.*

Kuj železo, dokler je vroče. - *Kuj żelazo, póki gorące.*

L

Lakota je najboljša kuharica. - *Głód jest najlepszym kucharzem.*

Lastna hvala cena mala. - *Kto się chwali, ten się gani.*

Laž ima kratke noge. - *Kłamstwo ma krótkie nogi.*

Laž je kakor šilo v žepu prej ali slej se izda. - *Wyjdzie szydło z worka.*

Lažje reči kot storiti. - *Łatwo powiedzieć, trudniej zrobić.*

Le čevlje sodi naj kopitar. - *Pilnuj szewcze swego kopyta.*

Lenoba je vseh grdob grdoba. - *Lenistwo jest źródłem wszelkiego zła.*

Ljubezen brez poljubov je kot kruh brez soli. - *Nie masz kochania, bez całowania.*

Ljubezen gre skozi želodec. - *Przez żołądek do serca.*

Ljubezen je slepa. - *Miłość jest ślepa.*

Ljubezni ni mogoče izsiliti. - *Przymuszona miłość się nie darzy.*

Ljubi sojega blišnjega kot samega sebe. - *Kochaj swojego bliźniego jak siebie samego.*

Ljubo doma, kdor ga ima. - *Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.*

Lonec lončarja hvali. - *Dzieło chwali mistrza.*

M

Majhni otroci, majhne skrbi, veliki otroci, velike skrbi - *Małe dzieci - małe problemy, duże dzieci - duże problemy.*

Maščevanje je sladko. - *Zemsta jest słodka.*

Med slepimi je enooki kralj. - *Na bezrybiu i rak ryba.*

Med slepimi vlada škilavi. - *Na bezrybiu i rak ryba.*

Mi o volku, volk iz gozda. - *O wilku mowa, a wilk tu.*

Milo jagnje dve mami cica, nemilo ni ene. - *Pokorne cielę dwie matki ssie.*

Minljiv si, le tvoja dela so tvoj spomin. - *Człowiek zniknie, lecz żyje cnota i zastuga.*

Mirna vest je najboljše vzglavje. - *Czyste sumienie jest najlepszą poduszką.*

Mlad more, star mora umreti. - *Młody umrzeć może, stary musi.*

Molčeča voda bregove spodjeda. - *Cicha woda brzegi rwie.*

Motiti se je človeško. - *Mylić się jest rzeczą ludzką.*

Mož je glava družine, žena pa krona – zlata ali trnova. - *Dobra żona - męża korona.*

N

- Na domačem gnojišču je še petelin junak.** - Każdy kogut na swych śmieciach śmielszy.
- Na domačem pragu se petelin lahko repenči.** - Każdy kogut na swych śmieciach śmielszy.
- Na dveh stolih se ne da sedeti.** - Nie można służyć dwóm panom.
- Na jeziku med, v srcu led.** - Na ustach miód, a w sercu lód.
- Na med se muhe love, na sladke besede ljudje.** - Ryby zwykle łowią sieciami, a ludzi pięknymi słówkami.
- Na napakah se učimo.** - Człowiek uczy się na błędach.
- Na svetu ni človeka, ki bi ustregel vsem ljudem.** - Jeszcze się taki nie urodził, co by wszystkim dogodził.
- Na to se razume kakor zajec na boben.** - Zna się na tym jak kura na pieprzu.
- Naglica ni nikjer dobra.** - Co nagle, to po diable.
- Naj človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče.** - a) Nie ma to jak w domu
b) Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.
- Naj ne ve levica, kaj dela desnica.** - Nie wie lewica, co robi prawica.
- Najbolj neumen kmet ima najdebelejši krompir.** - Najglupszemu chłopu największe kartofle się rodzą.
- Najboljše zdravilo je spanec.** - Sen jest najlepszym lekarstwem.
- Najprej delo potem zabava.** - Najpierw praca, potem zabawa.
- Namen posvečuje sredstvo.** - Cel uświęca środki.
- Napad je najboljša obramba.** - Najlepszą obroną jest atak.
- Nasprotja se privlačijo.** - Przeciwności się przyciągają.
- Navada - druga natura.** - Przyzwyczajenie jest drugą naturą.
- Navada je železna srajca.** - Przyzwyczajenie jest drugą naturą.
- Ne grizi roke ki te hrani.** - Nie gryź ręki, która cię karmi.
- Ne hvali dneva pred večerom.** - Nie chwal dnia przed zachodem słońca.
- Ne kaži volku poti v gozd.** - Nie ucz księdza pacierza.
- Ne kupuj mačka v žaklju.** - Nie kupuj kota w worku.
- Ne moreš z glavo skozi zid.** - Głową muru nie przebijesz.
- Ne morete služiti dvema gospodarjema.** - Nie można służyć dwóm panom.
- Ne plij v nobeno štirno; saj ne veš, pri kateri te bo žejala.** - Nie pluj w studnię, bo może ci przyjść kiedyś czerpać z niej wodę.
- Ne prodajaj kože, dokler je medved še v brlogu.** - Nie dziel skóry na niedźwiedziu.
- Ne stori drugemu tega, česar nočeš, da drugi storijo tebi.** - Nie czyń drugiemu, co tobie niemiłe.
- Ne veseli se prezgodaj.** - Nie mów hop, dopóki nie przeskoczysz.
- Ne sodi knjige po platnicah.** - Nie oceniaj książki po okładce.
- Ne žagaj veje, na kateri sediš.** - Nie podcinaj gałęzi, na której siedzisz.
- Nehvaležnost je plačilo sveta.** - Niewdzięczność jest zapłatą świata.
- Nesreča ne pride nikoli sama.** - Nieszczęścia chodzą parami.
- Nesreča nikoli ne počiva.** - Licho nie śpi.
- Neumen je tisti ptič, ki se sramuje svojega gnezda.** - Zły to ptak, co własne gniazdo kala.
- Nevednost ne ščiti pred kaznijo.** - Nieznajomość prawa nie usprawiedliwia.
- Ni dima brez ognja.** - Nie ma dymu bez ognia.
- Ni pravila brez izjeme.** - Nie ma reguły bez wyjątku.
- Ni tisti tvoj prijatelj, ki te hvali, ampak tisti, ki te graja.** - Nie ten przyjaciel, co cię chwali, ale ten, co ci prawdę mówi.
- Ni vrtnice brez trnja.** - Nie ma róży bez kolców.
- Ni vse zlato, kar se sveti.** - Nie wszystko złoto, co się świeci.
- Nihče ne pade učen z neba.** - Nikt nie urodził się geniuszem.
- Nihče ni nenadomestljiv.** - Nie ma ludzi niezastąpionych.
- Nihče ni prerok v svoji domovini.** - Nikt nie jest prorokiem we własnym kraju.
- Nikoli ne reci nikoli.** - Nigdy nie mów nigdy.
- Nikoli ni prepozno.** - Nigdy nie jest za późno.
- Nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha.** - *Nie taki diabeł straszny, jak go malują.*
- Nobena pesem ni tako dolga, da se ne bi izpela.** - Nic nie trwa wiecznie.
- Noč ima svojo moč.** - Noc ma swoją moc.
- Nova metla dobro pometa.** - Nowa miotła dobrze zamiata.
- Nuja je mati iznajdljivosti.** - Potrzeba (jest) matką wynalazku.

O

- O umrlih nič slabega.** - O zmarłych dobrze albo wcale.
- Obleka dela človeka.** - a) Szata czyni człowieka.
b) Jak cię widzą, tak cię piszą.
- Obljuba dela dolg.** - Słowo się rzekło, kobyła u płotu.
- Oči so ogledalo duše.** - Oczy są zwierciadłem duszy.
- Odličnost zavezuje.** - Szlachectwo zobowiązuje.
- Od vola se uči orati volič.** - Jako stare woły ryczą, tak się też młode od nich uczą.
- Od zunaj lepo, od znotraj gnilo.** - Nie wszystko złoto, co się świeci.
- Ogenj in voda dobro služita, a slabo gospodarita.** - Ogień i woda to dobrzy słudzy, lecz źli gospodarze.
- Ogibaj se kozla od spredaj, konja od zadaj, zlega človeka pa od vseh strani.** - Obawiaj się kozła z przodu, konia z tyłu, a człowieka ze wszystkich stron.
- Oko za oko, zob za zob.** - Oko za oko, ząb za ząb.
- Okusi so različni.** - *O gustach się nie dyskutuje.*
- Opica ostane opica, četudi nosi zlate okraske.** - Małpa zawsze będzie małpą, choćby i w jedwabiu.
- Orel muh ne lovi.** - Nie dba orzeł o muchy.

P

- Palica ima dva konca.** - Kij ma dwa końce.
- Pametnejše je jutro od večera.** - Ranek mądrzejszy od wieczora.
- Pametnemu malo besed veliko pove.** - Mądrej głowie dość dwie słowie.
- Pametnejši odneha.** - Mądrzejszy ustąpi.
- Papir vse prenese.** - Papier przyjmie wszystko.
- Pes je najboljši človekov prijatelj.** - Pies jest najlepszym przyjacielem człowieka.
- Pes, ki laja, ne grize.** - Pies, który dużo szczeka, nie gryzie.
- Pes laja zaradi sebe, ne zaradi tebe.** - Każdy sobie rzepkę skrobie.
- Po bitki je vsak lahko general.** - Po bitwie każdy jest generałem.
- Pobit pes se vsakega kamna ustraši.** - Kto się raz sparzył, ten na zimne dmucha.
- Pes leži na slami; sam je ne je, drugim je pa tudi ne da.** - Pies ogrodnika - sam nie zje, drugiemu nie da.
- Počasi se daleč pride.** - Co nagle, to po diable.
- Podarjenemu konju se ne gleda na zobe.** - Darowanemu koniowi nie zagłada się w zęby.
- Podgane zapuščajo ladjo.** - Szczury jako pierwsze uciekają z tonącego okrętu.
- Pogumnim pripada svet.** - Do odważnych świat należy.
- Pojej kar si skuhal.** - Nawarzyłeś piwa, to je teraz wypij.
- Poln želodec nerad študira.** - Pełny brzuch nie uczy się chętnie.
- Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal.** - Pomóż sobie, to i Bóg ci pomoże.
- Ponoči so vse krave črne.** - Nocą wszystkie krowy są czarne.
- Poštenost pripelje najdlje.** - Uczciwością najwięcej osiągniesz.
- Po toči zvoniti je prepozno.** - a) Nie ma co płakać nad rozlanym mlekiem.
b) Musztarda po obiedzie.
- Pot v pekel je tlakovana z dobrimi nameni.** - Droga do piekła wybrukowana jest dobrymi chęciami.
- Povej mi, s kom hodiš, in povem ti, kdo si.** - Pokaż mi swoich przyjaciół, a powiem ci, kim jesteś.
- Povsod je lepo, a doma je najlepše.** - Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.
- Prazen sod ima močen glas.** - Mądry głupiego nie przegada.
- Prehitra ženitev, gotova streznitev.** - Ożenek nazbyt wczesny często bywa bolesny.
- Prepovedani sad je najslajši.** - Zakazany owoc smakuje najlepiej.
- Preveč še s kruhom ni dobro.** - Co za dużo, to niezdrowo.
- Pri denarju se prijateljstvo konča.** - Na pieniądzech kończy się przyjaźń.
- Pri enem ušesu mu gre noter, pri drugem ven.** - Jednym uchem wejdzie, drugim wyjdzie.
- Prijatelja spoznaš v nesreči.** - Prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie.
- Prilika/Priložnost dela tatu.** - Okazja czyni złodzieja.
- Proti neumnosti ni zdravila.** - Na głupotę nie ma lekarstwa.
- Proti neumnosti se celo bogovi borijo zaman.** - Z głupotą nawet bogowie wojują nadaremno.
- Prvi korak je najtežji.** - Pierwszy krok najtrudniejszy.
- Psi lajajo, karavana gre dalje.** - Psy szczekają, karawana idzie dalej.
- Pustimo času čas.** - Jak przyjdzie pora, znajdzie się rada.

R

Rana ura - zlata ura. - *Komu w drogę, temu czas.*

Red je pol življenja. - Porządek jest duszą wszystkiego.

Resnica v oči bode. - Prawda w oczy kole.

Resnico govorijo norci, otroci in pijanci. - Dzieci i głupcy mówią prawdę.

Revščina ni sramota. - a) Ubóstwo nie hańbi.

b) Ubóstwo cnoty nie traci.

Riba pri glavi. - Ryba psuje się od głowy.

Roka roko umije. - Ręka rękę myje.

S

S časom postajamo pametnejši. - Mądrość przychodzi z wiekiem.

S trebihom za kruhom. - *Wyjechać za chlebem (związek frazeologiczny, nie przysłowie)*

Sita mačka gladni ne veruje. - Syty głodnego nie rozumie.

Sita vrana lačni ne verjame. - Syty głodnego nie rozumie.

Skromnost je lepa čednost. - Skromność jest cnotą.

Slikati vraga bolj črnega, kot je v resnici. - Nie taki diabeł straszny, jak go malują.

Sloga jači, nesloga tlači. - Zgoda buduje, niezgoda rujnuje.

Služba ni družba. - Służba nie družba.

Smehe je pol zdravja. - Śmiech to zdrowie.

Sosedov hlebec ima večji krajec. - a) U sąsiada trawa zawsze bardziej zielona

b) Cudze chwalicie, swego nie znacie.

Sosedov nič bolj ne zbliža kot dobra ograja. - Dobre płoty tworzą dobrych sąsiadów.

Sreča in pamet se redko srečata. - *Gdzie szczęście panuje, tam rozum szwankuje.*

Sreča je na strani neumnih. - Głupi ma zawsze szczęście.

Sreča je opoteča. - *Szczęście i szkło tłuką się łatwo.*

Sreča v igri, nesreča v ljubezni. - Szczęście w grze, nieszczęście w miłości.

Sreča je zaveznica pogumnih. - Szczęście sprzyja odważnym.

Sreče se ne da kupiti. - *Pieniądze szczęścia nie dają.*

Srečnejši je tisti, ki daje, kakor oni, ki jemlje. - Lepiej dawać niż brać.

Sreča pridobi prijatelje, nesreča jih preizkuša. - Szczęście przyjaciół daje, nieszczęście ich próbuje.

Srednja pot – zlata pot. - *Wszystkiego z umiarem.*

Stara ljubezen ne zarjavi. - Stara miłość nie rdzewieje.

Starega drevesa ni mogoče presaditi. - Starych drzew się nie przesadza.

Starega psa ne moreš naučiti novih trikov. - Starego psa nowych sztuczek nie nauczysz.

Starost ni radost. - Starość nie radość.

Stene imajo ušesa. - Ściany mają uszy.

Strah ima velike oči. - Strach ma wielkie oczy.

Sveta ne boš spremenil. - Świata nie zmienisz.

Svoja hišica – svoja voljica. - Wolność Tomku w swoim domku.

Š

Še tako dolga pot se začne s prvim korakom. - Pierwszy krok jest najtrudniejszy.

T

Tek pride z jedjo. - Apetyt rośnie w miarę jedzenia.

Tiha voda bregove dere. - Cicha woda brzegi rwie.

Tresla se je gora, rodila se je miš. - Z dużej chmury mały deszcz.

Tudi hudič je bil lep, ko je bil mlad. - I diabeł był piękny, gdy był młody.

Tudi najhujšo kačo premaga množica mravelj. - *W jedności siła.*

Tudi slepa kura včasih zrno najde. - Trafilo się jak ślepej kurze ziarno.

Tuja peka nima teka. - Chleb cudzym nożem krajany - niesmaczny.

U

Uboga hiša, kjer koklje pojejo in petelin molči. - Żle się w tym domu dzieje, kiedy kogut milczy, a kura pieje.

Upanje umre zadnje. - Nadzieja umiera ostatnia.

Upogibaj drevo dokler je mlado. - Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci.

Ura teče, nič ne reče. - *Czas jest drogi, szybko leci; korzystajcie z niego dzieci.*

Usodi ne ubežiš. - Przeznaczenia nie oszukasz.

Uspeh ima veliko očetov. - Sukces ma wielu ojców.

V

V hiši obešenca ne omenjaj vrvi. - W domu wisielca nie mówi się o sznurze.

V koprivo ne treska. - Złego lichu nie bierze.

V tretje gre rado. - Do trzech razy sztuka.

V sili vrag še muhe žre. - Dobra psu i mucha, kiedy głodny.

V vinu je resnica. - W winie jest prawda.

Vaja dela mojstra. - Trening czyni mistrza.

Več bab pri porodu, bolj kilavo dete. - *Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść.*

Več glav več ve. - Co dwie głowy, to nie jedna.

Več snah, preslana juha. - Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść.

Velik v bahanju, majhen v dejanju. - Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje.

Velike ribe male žro. - Wielkie ryby jedzą małe ryby.

Veliko babic - kilav otrok. - *Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść.*

Veliko besedi malo naredi. - Komu gęba jedzie, temu ręce stoją.

Veliko hrupa za prazen nič. - Wiele hałasu o nic.

Veliko je poklicanih, malo izvoljenih. - Wielu jest powołanych, lecz mało wybranych.

Vera gore premika. - Wiara przenosi góry.

Videz vara. - Pozory mylą.

Vinski ključ vse odpre. - Wino jest kluczem, który wszystko otwiera.

Vodo v morje nositi. - Wozić drewno do lasu.

Volk dlako menja, a narave nikda. - Wilk zmienia sierść, ale nie zmienia natury.

Volk je sit in koza cela. - Wilk jest syty i owca cała.

Vrag vragu rogov ne izbije. - Kruk krukowi oka nie wykole.

Vrana vrani oči ne izkljuje. - Kruk krukowi oka nie wykole.

Vrč hodi toliko časa po vodo, dokler se ne razbije. - Póty dzban wodę nosi, póki się ucho nie urwie.

Vsak berač svojo malho hvali. - Każda pliszka swój ogon chwali.

Vsak ima svoj križ. - Każdy swój krzyż nosi.

Vsak je svoje sreče kovač. - Każdy jest kowalem własnego losu.

Vsak lonec najde svoj pokrov. - Każdy garnek znajdzie swoją pokrywkę.

Vsak naj pometa pred svojim pragom. - Niech każdy pozamiata przed własnym progiem.

Vsak se meri po svoji meri. - Każdy sądzi według siebie.

Vsaka medalja ima dve plati. - Każdy medal ma dwie strony.

Vsaka reč le nekaj časa traja. - Nic nie trwa wiecznie.

Vsaka slaba stvar je za nekaj dobra. - Nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło.

Vse ob svojem času. - Wszystko w swoim czasie.

Vse poti vodijo v Rim. - Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu.

Vse se zmore, če se hoče. - a) Chcieć to móc.

b) Dla chcącego nic trudnego.

Vse veselje hitro mine, vsaka sreča hitro zgine. - Wszystko, co dobre, szybko się kończy.

Vsi za enega, eden za vse. - Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego.

Z

Za dežjem sonce sije. - Po każdej burzy wychodzi słońce.

Za lepoto je treba potrpeti. - Aby być piękną, trzeba cierpieć.

Za malo denarja malo muzike. - Jaka płaca, taka praca.

Začetek je sladak, konec grenak. - Miłe złego początku.

Zadnja srajca nima žepov. - a) Śmiertelny całun nie ma kieszeni.

b) Trumna nie ma kieszeni.

Zadnji bodo prvi. - Ostatni będą pierwszymi.

Za konjem naj gre še uzda. - Kto kupił konia, bierze i uzdę.

Zaradi dreves ne vidi gozda. - Drzewa zasłaniają mu las.

Za siromakom vsak pes laja. - Na biednego psy najgłośniej szczekają.

Zaupaj, a glej komu. - Ufaj, ale sprawdzaj.

Zaupanje je dobro, kontrola je boljša. - Ufaj, ale sprawdzaj.

Zdrav duh v zdravem telesu. - W zdrowym ciele zdrowy duch.

Zdravje po niti gor, po curku dol. - Zdrowie łatwo stracić, ale trudno odzyskać.

Zgodnja ptica ujame črva. - Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje.

Zlat ključ vsaka vrata odpre. - Złoto otwiera wszystkie drzwi.

Zlato se v ognju preizkuša. - Złoto ogniem, a człowieka złotem próbują.

Znanje je moč. - Wiedza to potęga.

Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača. - a) Ziarnko do ziarnka, a zbierze się miarka.

b) Grosz do grosza, a będzie kokosza.

Zunaj lepota, znotraj praznota. - Nie wszystko złoto, co się świeci.

Ž

Žene, pipca in konja ne posojaj. - *Żony i samochodu się nie pożyczają.*

Živeti in pustiti živeti. - Żyj i daj życie innym.

Živiljenje zajemaj s polno žlico. - Z życia należy czerpać pełnymi garściami.